

конкурентоздатність : матеріали I міжнар. конф. здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 106-108. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9103>.

3. Курепін В. М. Проблеми екологічної свідомості здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти аграрного профілю / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Осінні наукові читання : матеріали XXIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м. Тернопіль, 27 листопада 2019 р. – Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6415>.

4. Курепін В. М. Механізм управління екологічною безпекою об'єктами господарювання на засадах маркетингу / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 20-21 листопада 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 169 – 172. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6411>.

5. Курепін В. М. Формування стратегії розвитку екологічно безпечного сільського господарства в Україні // Перлини степового краю : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-27 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 64-66. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8445>.

Іваненко В.С., здобувач вищої освіти 3-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта» (Технологія виробництва та переробки продукції сільського господарства)»

Миколаївський національний аграрний університет

ІСТОРИЧНА ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Захист вітчизняної культурної і духовної спадщини визнано одним з пріоритетів Стратегії національної безпеки України. Сьогодні відбувається активна інтеграція України до світового культурного простору, тому повноцінне та всебічне виявлення й вивчення культурної спадщини з метою виваженого використання і комплексного збереження її – стратегічне науково-практичне завдання.

За даними органів охорони культурної спадщини, в кожному регіоні України на державному обліку перебувають тисячі пам'яток історії та культури, в тому числі міжнародного та національного значення, які можуть бути віднесені до історико-культурних ресурсів. Не виключенням є і Миколаївська область, яка за фундаментальними дослідженнями має таке історичне явище як козацтво.

Кропітка робота миколаївських краєзнавців, аналіз документальних джерел свідчення та історичні пам'ятки говорять про наявність козацьких поселень у нашій місцевості [1]. Січі наприкінці XVIII століття у нашій місцевості осмислюються як соціальна верства, яка протягом століть була носієм, хранителем і виразником українства на Миколаївщині.

Дослідження дають нам уявлення про заселення краю, Дике Поле це велика незаселена територія в північному Причорномор'ї. Після завоювань Батия і заснування Золотої Орди в цих степах не залишалося нікого, крім татарських кочівників, які на той час були потужною силою. Але вже на початку XIV століття їх держава починає скорочуватися. А після перемоги литовського князя Ольгерда над татарами на Синіх водах у 1362 році цей процес пришвидшився [2]. І вже на початку XV сторіччя литовсько-українська держава князя Вітовта пробилася собі вихід до Чорного моря.

Саме в цей час на теренах Миколаївщини були засновані такі міста як Дашів (сучасний Очаків), Соколи (Вознесенськ) та інші поселення. Серед них і Семенів Ріг. Він цікавий тим, що його заснував князь Київський Семен Олелькович, якраз його мешканців можна вважати попередниками українського козацтва, яке організаційно сформувалося трохи пізніше.

Наприкінці XV сторіччя татари, за допомогою Туреччини, відбили південну частину Причорноморських степів у Великого князівства Литовського. Попри це, українське населення не тільки відстояло північну частину колишнього Дикого Поля, а й розширило свою присутність на цих землях, зокрема, й на Миколаївщині.

Вже у XVI сторіччі ці землі стають складовою частиною Війська Запорозького, тут виникає розгалужена мережа козацьких поселень та укріплень. Найбільш відоме з них - Бузький Гард (один із центрів Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького) [3]. Тутешні мешканці перебували тут лише влітку, на зиму залишався тільки невеликий гарнізон. Інше козацьке населення розосереджувалося по зимівниках, які розташовувалися по всій території Війська Запорозького, зокрема, і на Миколаївщині. На той час саме вони і складали основу поселень на запорозьких землях, які тоді вже займали більшу частину колишнього Дикого Поля.

Слід зазначити, що зимівники розташовувалися переважно на берегах річок і поблизу балок. Це пояснюється кількома причинами. По-перше, тут була вода (вже у той час південні степи ставали маловодними і тому наявність питної води була дуже важливою). Крім того, вся територія Війська Запорозького була своєрідною буферною зоною між Україною та Кримським ханством, звідки постійно існувала загроза татарських набігів. А на берегах річок та по балках було легше оборонятися, у випадку ж, коли сили нападників значно переважали, там була можливість заховатися.

На Миколаївщині особливо багато зимівників розташовувалося в місці злиття річок Громоклії та Інгулу (більше 40), там був своєрідний зимовий центр Буго-Гардівської паланки [4]. Поселення являли собою не просто

мережу населених пунктів, а входили в систему оборони від нападів кочівників. У тому числі, з елементами фортифікаційних споруд.

На сьогоднішній день на Миколаївщині зафіксовано 314 козацьких поселень (зимівників), збережені в Південному Прибужжі вали і їх фрагменти свідчать про існування тут городищ-укріплень XVI - XVII ст. Сліди оборонних споруд знаходять біля Кам'яної Балки Первомайського району, де проходили жорстокі бої козаків із татарами, залишки земляного укріплення знаходяться між Голтою та Грушівкою. За п'ять кілометрів від Грушівки є рів із валом, біля села Костянтинівка Арбузинського району - вал довжиною більше кілометра, місцева назва якого «Зміїв вал». На території міста Вознесенська до середини XVIII століття проіснував опорний пункт, відомий як «Запорізький вал». І таких прикладів дуже багато.

Краєзнавцям вдалося встановити як мінімум 144 населені пункти Миколаївської області які виникли на базі поселень запорожців. Серед них Новий Буг, Криве Озеро, села Синюхин Брід, (Первомайський р-н), Ганнівка (Братський р-н), Білоусівка та Щербані (Вознесенський р-н), Інгулка та Піски (Баштанський р-н), Володимирівка (Казанківський р-н) тощо [5]. Тільки на території сучасного міста Миколаєва налічувалося 18 козацьких зимівників. Крім зимівників, велике значення в житті місцевого козацтва мали переправи. Здебільшого, вони розташовувалися там, де річки перетиналися великими шляхами. Так, ще в XV столітті виник перевіз на Кучманському шляху, який поєднував Крим із Поділлям.

Доволі багато джерел свідчать, що територія, на якій саме і виникло місто Миколаїв була козацькою, тут розташовувалися їх зимівники та села [6]. На території нинішнього суднобудівного заводу імені 61-комунара була переправа через Інгул, тут була постійна стоянка запорозьких козаків (козаки поставили кузню, її існування датоване 1735 роком). Також у гирлі Інгулу були пости козацьких сторожових команд (географічна карта течій річок Дніпра і Бугу від Єлисаветграда і вниз до злиття їх вод, яку склав інженер-підполковник Томілов була позначена запорозькими назвами).

Варто зауважити, що на жаль, в офіційних архівах Миколаївської області не збереглося ніяких матеріалів стосовно козацьких поселень тієї доби, але для збереження історійко-культурної спадщини необхідно проводити велику пошукову роботу, як на місцевості (зустрічі з людьми, дослідження на місцевості), так і по паперовим джерелам (карти й довідники, архівні матеріали).

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М. Збереження природньо-архітектурного комплексу у зоні впливу Южноукраїнської атомної електростанції // Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України : матеріали I міжнар. науково-практичної он-лайн-конференції, м. Київ, 15 березня 2021 року. Київ: ІТТА, 2021. С. 44-45.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8910>

2. Зайко К. А. Історико-культурна спадщина Миколаївської області: козацькі хутора-зимовники, як об'єкт туризму // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали I Міжнародної конференції здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 218-219. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9110>.

3. Лазіс М. І. Рекреаційно-туристичні зони: кайони Миколаївщини // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали I Міжнародної конференції здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 289-291. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9114>.

4. Демченко А. В. Каньйони Миколаївщини: українські каньйони як одне з семи чудес України // Academician Leo Berg – 140 years: Collection of Scientific Articles Bendery, March 12, 2021, Bendery. Moldova : Eco-TIRAS International Association of River Keepers, 2021. С. 96-99. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8862>

5. Курепін В. М. Механізм управління екологічною безпекою об'єктами господарювання на засадах маркетингу / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 20-21 листопада 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 169 – 172. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6411>.

6. Курепін В. М. Приоритетні напрямки екологічної освіти та виховання у місті Миколаїв, як єдиний задум екологічного розвитку міста // Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 168-URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9297>.

Кузьменко А.М., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У багатомілітарній історії України наша історико-культурна спадщина є дуже цінним духовним, економічним та соціальним капіталом, який є головною складовою національної незалежності та належного представництва нашої країни на міжнародному рівні.

На сьогодні важливим є подальший розвиток такого виду туристичної діяльності, як історичний туризм (історичний та культурний туризм), який базується на використанні пам'яток історії та культури в пізнавальних та освітніх цілях. Джерелом інформації для офіційної організації, яка виконує